

Mâlik
b. Osman
Zâviye
ve Camii –
Tivâven /
Senegal

müstakil olarak da basılmıştır (Dakar, ts.; Fr. trc. El Hadji Ravane Mbaye, *Khilâsou Dhahab: l'or pur sur la vie du phophète*, Rabat 2007). Senegal'deki Ticânîler arasında meşhur olan na't mevlid kutlamalarında, Mâlik b. Osman'ın kabrini ziyarette, ayrıca evlerde okunmaktadır. Müellif kasideini ayrıca şerhetmiştir (yazma nüshası için bk. *Fihrisü mahtûâtî*, s. 273). **2.** *Kifâyetü'r-râgûbîn fî mâ yehdî ilâ hazreti rabbi'l-âlemîn ve ikmâ'u'l-muhaddisîn fi's-şerî'ati mâ leyse lehû aşun.* On iki fasıldan teşekkül eden akaide dair mensur bir eserdir. Müellif eserine altmış dört beyitlik bir zeyil yazmıştır. El Hadji Ravane Mbaye, Sorbon Üniversitesi'nde "La pensée et l'action d'El-Hadji Malick Sy: Un pôle d'attraction entre la sharia et la haqîqa" adıyla bir doktora tezi hazırlamış (1993), daha sonra bunu *Le grand savant El Hadji Malick Sy: Pensée et action* adıyla yayımlayarak (I-III, Beyrouth 2003) birinci cildinde Mâlik b. Osman'ın hayatını ve eserlerini ele almış, ikinci cildinde *Kifâyetü'r-râgûbîn*'in, üçüncü ciltte *İfhâmü'l-münkiri'l-cânî*'nin Arapça metnini ve notlarla tercümesini vermiştir. **3.** *İfhâmü'l-münkiri'l-cânî 'alâ tarikati seyyidînâ ve vesîletinâ ilâ Rabbînâ Ahmed b. Muhammed et-Ticânî.* Müellifin Ticânîyye tarikatını savunmak için yazdığı eser kendi tarikat silsilesini de içerir. **4.** *Vesîletü'l-Münâ fi nazmi esmâ'llâhî'l-hüsnâ* (Dakar 1973). **5.** *Fâkîhetü't-tullâb nehcü't-Ticânîyyi'l-hâlîşî'l-eşlâb* (Ar. metin ve Fr. tercümesiyle, nşr. El Hadji Ravane Mbaye, Rabat 2002, *Âdâbü'l-mescid* ile birlikte). Mâlik b. Osman'ın ramazan ve kurban bayramı namazları için irad ettiği iki hutbe ile *Naşîhatü'l-ihvân* adlı bir risâlesi yazma halinde mevcuttur (eserleri için ayrıca bk. Kane – Hunwick, IV, 309-312; *Fihrisü mahtûâtî*, s. 38, 267, 292, 293, 294, 295). Osman Encây, *es-Sî-*

retü'z-zâtiyye li's-Şeyh el-Hâc Mâlik Sî: eş-Şeyh el-Hâc Mâlik Sî beyne yedeyk adıyla bir eser kaleme almıştır (Kahire 2004, 2011).

BİBLİYOGRAFYA :

P. Marty, *Etudes sur l'Islam au Senegal*, Paris 1917, I, 181-184; Ahmed et-Ticânî Sî, *Mechülü'l-ümme'ti's-Seneğâliyye*, Kahire 1961, s. 16-35; Jamil M. Abun-Nasr, *The Tijâniyya*, London 1965, s. 143-145; İbrâhim Marûn, *La confrérie tîdjane au Sénégal*, [baskı yeri yok] 1968, s. 9; L. C. Behrman, *Muslim Brotherhoods and Politics in Senegal*, Cambridge 1970, s. 50, 63, 69, 78, 196, 198; Âmir Samb, *el-Edebü'l-'Arabiyyü's-Seneğâli*, Cezayir 1979, II, 118-161; P. B. Clarke, *West Africa and Islam*, London 1982, s. 83-84; Thierno Ka, *L'ecole de Pir Saniokhor: Son histoire et son role dans la culture arabo-islamique au Sénégal du XVIIe au XXe siècle* (doktora tezi, 1982), Université Paris-Sorbonne (Paris IV), II, 180-190; Abdülkâdir M. Seyfâ, *el-Müslimün fi's-Seneğâl: Me'âlimü'l-hâzir ve âfâku'l-müstakbel*, Devha 1406/1986, s. 137; Hafîl en-Nahvî, *Bilâdü Şînkî: el-Menâre ve'r-ribâh*, Tunus 1987, s. 511; C. Harrison, *France and Islam in West Africa: 1860-1960*, Cambridge 1988, bk. İndeks; Khamdim Mbacké, *Soufisme et confréries religieuses au Sénégal*, Dakar 1995, s. 46-52; *Fihrisü mahtûâtî Mektebeti's-şeyh Mür Mebay Sîsî ve Mektebeti'l-Hâc Mâlik Sih ve Mektebeti's-şeyh İbrâhim Niyâs fi's-Seneğâl* (haz. Osman Kane), London 1418/1997, bk. İndeks; D. Robinson, *Paths of Accommodation: Muslim Societies and French Colonial Authorities in Senegal and Mauritania: 1880-1920*, Ohio 2000, s. 194-207, 235-236; a.mlf., "Malik Sy: Teacher in the New Colonial Order", *La Tijâniyya* (ed. J.-L. Triand – D. Robinson), Paris 2000, s. 201-218; Hadîm M. Saîd Embâkî, *et-Taşavvuf ve't-turuku's-şufiyye fi's-Seneğâl*, Rabat 2002, s. 62-72; J. F. Searing, "God Alone is King": *Islam and Emancipation in Senegal: The Wolof Kingdoms of Kajoor and Bawol, 1859-1914*, Portsmouth 2002, s. 130-133, 235, 240; Osman Kane – J. O. Hunwick, *Arabic Literature of Africa: The Writings of Western Sudanic Africa* (ed. J. O. Hunwick v.dğr.), Leiden 2003, IV, 308-312; J. Glover, *Sufism and Jihad in Modern Senegal: The Murid Order*, Rochester 2007, s. 76-77; *Mu'cemü'l-Bâbeftin li-su'arâ'l-'Arabiyye fi'l-ğarneyni'l-tâsî' 'aşer ve'l-'işrîn*, Küveyt 2008, XV, 296.

IMOURLANA KABA

MÂLİKÎ, Muhammed b. Alevî

(محمد بن علي المالكي)

Muhammed Hasen b. Alevî
b. Abbâs b. Abdilazîz
el-Hasenî el-Mâlikî el-Mekkî
(1948-2004)

Suudi Arabistanlı Mâlikî âlimi,
muhaddis ve mutasavvîf.

1367'de (1948) Mekke'de doğdu. Bu tarih 1362 ve 1365 olarak da kaydedilir. Baba ve anne tarafından Fas İdrîsî şeriflerinin soyuna mensuptur. Mescid-i Harâm'da ders halkası bulunan dedesi Mekke'de kadılık ve maarif müdürlüğü yapmıştı. Mâlikî ilk eğitimini bir muhaddis olan babasından aldı; Kur'ân-ı Kerîm'i ezberledi; ondan Arap dili ve edebiyatı, mantık, fıkıh, tefsir, *Kütüb-i Sitte*'yi ve diğer bazı hadis metinlerini okudu. Ardından Medresetü'l-felâh ve el-Medresetü's-Savletîyye'de öğrenimine devam etti. Mescid-i Harâm'da Abdullah b. Saîd el-Lahcî, Hasan b. Muhammed el-Meşşât, Muhammed Yâsîn el-Fâdânî, Muhammed Nûr Seyf el-Mekkî ve Hasan b. Saîd el-Yemânî gibi âlimlerin derslerine de katıldı. İlim ve sohbet meclislerinde İslâm dünyasının çeşitli bölgelerinden gelen âlimleri tanıma imkânı buldu. Daha sonra gittiği Ezher Üniversitesi'nden âlimiyye diplomasıyla mezun oldu. Üniversitenin İlahiyat (Usûlüddîn) Fakültesi'nde yüksek lisans ve doktora yaptı. Humus'ta Şeyhül-kurrâ Abdülazîz Uyûn es-Sûd'dan kırâat-i seb'âyı okudu. Suriye, Mısır, Fas, Hindistan, Pakistan ve Endonezya gibi ülkeleri dolaşarak oralandaki âlimlerden faydalandı; 200 kadar hocadan hadis dinlediği kaydedilir. Ebû'l-Fazl İbnü's-Siddîk el-Gumârî, Haseneyn Muhammed Mahlûf, Abdullah Kennûn, Muhammed Şefî' Diyüvendî, Abdülhalîm Mahmûd, Zafer Ahmed Tehânevî, Muhammed Zekerîyyâ Kandehevî, Muhammed Tâhir İbn Âşûr, Muhammed Sâlih el-Perfûr ve Abdülfettâh Ebû Gudde bunlar arasında yer alır. Ayrıca Mâlikî fıkıhı, siyer, tasavvuf ve ahlâk gibi konularda ihtisas sahibi oldu. 1970-1979 yılları arasında Mekke'de Melik Abdülazîz Üniversitesi'ne bağlı Külliyyetü's-şerî'a'da (daha sonra Ümmülkurâ Üniversitesi) öğretim üyeliği yaptı. Mescid-i Harâm'da yaklaşık elli yıl aralıksız ders veren babasının vefatı üzerine Mekke'nin önde gelen âlimlerinin onayı ile onun yerine geçti (1971). 1995'ten vefatına kadar Malezya'da Terengganu'daki Dârülfîmân Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Mayıs 2000'de bu üniversitenin teklifiyle

Muhammed
b. Alevî
el-Mâlikî

kendisine Ezher Üniversitesi'nde fahri profesörlük pâyesi verildi. Aynı zamanda Râbitatü'l-âlemi'l-İslâmî üyesi olan Mâlikî 1979-1981 yıllarında Mekke'de düzenlenen Kur'an yarışmalarında jüri başkanlığı yaptı. Endonezya'da 100'ün üzerinde dinî okul, enstitü ve üniversite açılmasına katkı sağladı. İslâm ülkelerinde birçok toplantıya ve sempozyuma katıldı. 29 Ekim 2004'te Mekke'de vefat etti ve Cennetü'l-muallâ'da babasının kabri yanına defnedildi.

İtidal ve hoşgörü sahibi olması, birliği, başkalarıyla iyi ilişkileri savunması, aşırılık ve taassubu eleştirmesiyle tanınan Mâlikî, Hz. Peygamber'in mevlidini kutlama, kabrini ziyaret etme ve kendisiyle tevessülün meşruyeti hakkında çeşitli eserler kaleme almış, bazı âlimlerin mevlide ilgili eserleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Aynı zamanda bir tasavvuf şeyhi olarak İslâm dünyasının değişik bölgelerindeki müridlerin eğitimiyle ilgilenmiş, Suudi Arabistan'da tarikatların kurumsal faaliyeti yasak olduğundan hizmetlerini ferdî çerçevede yürütmüştür. Bu görüşleri yüzünden Vehhâbî ulemâsı tarafından bid'at, hurafe, dalâlet ve küfürle itham edilmiş, kitapları yasaklanmıştır. Eserlerinin büyük kısmı diğer ülkelerde basılmış, birçoğu Urduca, İngilizce ve Fransızca yanında özellikle Malay ve Endonezya dillerine çevrilmiştir. Suudi Arabistan Büyük Âlimler Heyeti, 29 Ağustos 1980 tarihinde Tâif'teki on altıncı toplantısında, özellikle *ez-Zehâ'irü'l-Muhammediyye*'de ve me'sûr dualara dair eserlerinde tarikatinin (Aleviyye / Hase-niyye) faaliyetleriyle bid'at ve hurafeleri yaydığı, sapkınlığa ve şirke davet ettiği ithamıyla Mâlikî'yi eleştirmiş, bu görüşlerinden vazgeçtiğini ilân etmemesi halinde Mescid-i Harâm'daki dersleriyle basın ve yayın alanındaki çalışmalarına son verilmesi ve yurt dışına çıkışının engellenmesi için yönetime başvurulması kararlaştırılmıştır. Mâlikî'nin buna olumsuz cevap vererek görüşlerini savunmaya devam etmesi üzerine söz konusu heyetin ertesi

yıl yapılan on yedi ve on sekizinci toplantılarında durum yeniden değerlendirilmiş ve gereğinin yapılması için başbakanlığa müracaatta bulunulmuştur. Ancak yönetimin tarafsız kalarak bu işe müdahale etmediği anlaşılmaktadır.

Mâlikî ile Vehhâbî âlimleri arasında geçen tartışmalar çerçevesinde Abdullah b. Menî' *Hivâr ma'a'l-Mâlikî fi reddi munkirâtihi ve çalâlâtihî* (Riyad 1983), Ebû Bekir el-Cezâirî *Kemâlü'l-ümme fi şalâhi 'akîdethâ* (Medine 1403), Hammûd b. Abdullah et-Tüveycîrî *er-Reddû'l-ğavî 'ale'r-Rifâ'i ve'l-mechûl ve İbn 'Alevî ve beyânî ahtâ'ihim fi'l-mevlidü'n-nebevî* (Riyad 1403/1983), İsmâil b. Muhammed el-Ensârî *el-Ğavlü'l-faşl fi hükmi'l-ihtifâl bi-mevlidü hayri'r-rusûl* (Riyad 1405), Sâlih b. Abdülazîz Âlû's-Şeyh *Hâzihi mefâhîmünâ: Reddün 'alâ Kitâbi Mefâhim yecib en tüşâhhağ li-Muhammed 'Alevî el-Mâlikî* (Riyad 1407), Ebû Muâz es-Selefi *el-Cevâbü'l-kâfi li-men se'ele 'an Muhammed b. 'Alevî el-Mâlikî*, Semîr b. Halîl el-Mâlikî *Cilâ'ü'l-beşâ'ir fi'r-red 'alâ kitâbeyi Şifâ'i'l-tü'ad ve'z-Zehâ'ir* (Mekke 2001) adlı eserlerinde Mâlikî'yi eleştirmiş; buna karşılık Yûsuf Hâşim er-Rifâi *er-Reddû'l-muhtemü'l-menî' 'alâ şübehâtü İbn Menî'*nde (Küveyt 1404/1984; Dârülbeyzâ 1405/1985), Abdülkerîm el-Mağribî ile Abdülhay el-Amrâvî *et-Tahtîr mine'l-igtirâr bimâ câ'e fi Kitâbi'l-Hivâr* (Rabat 1404/1984) adlı eserde, ayrıca Râşid el-Merîfî de *İ'lâmü'n-nebil bimâ fi Şerhi'l-Cezâ'iri mine't-telbis ve't-taqlîl*nde (1984) Mâlikî'yi savunmuştur. Ömer Abdullah Kâmil, *ez-Zehâ'irü'l-Muhammediyye li'l-Mâlikî beyne'l-mü'eyyidîn ve'l-muhtâliîn* adlı çalışmasıyla (Kahire 2006) hem âlimler heyetinin fetvasına hem de Abdullah b. Menî'in ve diğerlerinin görüşlerine cevap vermiştir. Mâlikî'nin oğlu Ahmed b. Muhammed, *el-Feyzû's-senî fi tercemetin muhtâşara li's-seyyid el-vâlid el-imâm el-'allâme el-muhtâdis Muhammed b. 'Alevî b. 'Abbâs el-Mâlikî*, Nebîl b. Hâşim el-Gamrî *el-Esvârü'l-müşrife 'alâ meşvehati ve esânidi şâhibi şeyhi Mekkete'l-müşerreffe, İthâfü'l-'aşîre bi-vaşli esânidi şeyhi Mekke bi'l-kütübi's-şehîre ve el-Mahtûzü'l-mervî (er-revî) min esânidi Muhammed Hasan b. 'Alevî* adlı eserleri yazmış, Züheyr Muhammed Cemîl el-Kütbi de *el-Mâlikî 'âlimü'l-Hicâz* isimle bir eser kaleme almış (Mekke 1414/1994), Hasan Kâmil es-Seyyid Bedevî Aynüşems Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde *eş-Şeyh Muham-*

med 'Alevî el-Mâlikî muhtâdisen ve fakîhen adıyla bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1432/2012).

Eserleri. Siyer. 1. ez-Zehâ'irü'l-Muhammediyye (bs. yeri yok, 1398/1978; Kahire 1993, kenarında kitaba yönelik eleştirilere Cemâl Fârûk Cibrîl Mahmûd ed-Dekkâk'ın yazdığı cevaplarla birlikte, Sayda 2006; Urduca trc. Muhammad Khan Qadri – Ghulam Shabir Qadri, Lahor 1994). **2. Mefâhîm yecibü en tüşâhhağ** (Kahire 1405/1985, 1993; T trc. Hasan Ali Yaşar, *Düzeltilmesi Gereken Kavramlar*, İstanbul 2007; Fr. trc. Najib al-Khayate al-Houssaini Attijani, *Acceptions à corriger*, Beyrouth 2007; İng. trc. Suraqah Abdul Aziz, *Notions that Must be Corrected*, Rotterdam 2008, 2010). Müellif bu eserde tekfir, Hz. Peygamber'in beşer ve peygamber olarak mevkii, hasletleri, tâzim ve ibadet arasındaki fark, tavassut, şefaet, tevessül, istigâse, teberrük, bid'at, tasavvuf-şeriat ilişkisi, Eş'arîlik, berzah hayatı, Resûl-i Ekrem'in kabrini ziyaret, mevlid-i nebevî gibi konular hakkında görüşlerini ortaya koymuştur. **3. el-İ'lâm bi-fetâvâ e'immeti'l-İslâm fi mevlidü hayri'l-enâm** (Beyrut 1426/2005). Mevlid-i nebevîyi kutlamanın tarihi, meşruyeti ve şekli, bununla ilgili bid'atlar, mevlide yönelik itirazlara cevaplar, bu konudaki literatür yanında İbn Hacer el-Askalânî, Süyûtî, İbnü'l-Cezerî, İbn Nâsirüddin ed-Dîmaşki ve İbn Teymiyye gibi âlimlerin görüşlerine de yer verilen eserde, Yûsuf Hâşim er-Rifâi'nin *Def'u ba'zi'l-i'tirâzât 'alâ kitâbi Havle'l-ihtifâl bi'l-mevlidü'n-nebevî eş-şerîf*, Muhammed Ali b. Hüseyin el-Mâlikî'nin *el-Hedyü't-tâm fi mevâridi'l-mevlidü'n-nebevî* adlı çalışmaları ile Suudi Arabistan baş müftülüğüne bağlı Merkezü'd-da've ve'l-irşâd'ın "Hel nahtefil?" başlıklı fetvası, Şemseddin eş-Şâmî'nin *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd (es-Siretü's-Şâmiyye)* adlı kitabından mevlide dair bölüm de bulunmaktadır. Mâlikî'nin bu konudaki diğer eserleri de şunlardır: *Târîhu'l-havâdis ve'l-ahvâli'n-nebeviyye* (Medine 1397/1977; Cidde 1402/1982, 1404; İng. trc. Amjad Mahmood, *Muhammad The Best of Creation*, New York 2014); *Muhammed şallallahü 'aleyhi ve sellem el-insânü'l-kâmil* (Cidde 1400/1980, 1402/1982, 1404/1984, 1408/1987; Kahire 1999; Urduca trc. Asrâr Buhârî, Mübârekpûr 1994; İng. trc. Khalid Williams, *Muhammad The Perfect Man*, bs. yeri yok, 2012 [Visions of Reality Books]); *Şerefü'l-ümmeti'l-Muhammediyye* (Cidde 1404/1984, 1990); *Uşûlü't-terbi-*

yeti'n-nebeviyye (Kahire 1404/1984); *el-Envârü'l-behiyye min isrâ'i hayri'l-beriyeye* (Riyad 1414/1993, 1998; İng. trc. Gibril Fouad Haddad, Ohio 2006); *Şifâ'ü'l-fü'âd bi-ziyâreti hayri'l-ibâd* (Dârülbeyzâ 1993; Kahire 2002); *el-Medhu'n-nebevî beyne'l-ğulûv ve'l-inşâf* (Kahire 1995); *ez-Ziyâretü'n-nebeviyye beyne's-şer'iyye ve'l-bid'iyye* (Ebûzabî 2000, 1421/2001; Amman 2003; Dârülbeyzâ 2008); *el-Beyân ve't-ta'rif bi-zikre'l-mevlidi'n-nebevî eş-şerîf* (Dârülbeyzâ 2009).

Hadis: *İthâfu zevi'l-himemi'l-aliyye fî ref'i esânîdi vâlidî es-seniyye* (Dîmaşk 1387/1967, müellif bu eserini daha sonra *el-Ukûdü'l-lü'lü'iyye bi'l-esânîdi'l-Aleviyye* adıyla ihtisar etmiştir, bs. yeri ve tarihi yok); *Mebâhiş fî'l-hadîsi's-şerîf ve 'ulûmihî* (bs. yeri yok, 1394/1974); *el-Menhelü'l-laîf fî uşûli'l-hadîsi's-şerîf* (Cidde 1395, 1402/1982, 1410/1990; Beyrut 1398/1978, 2010; Dârülbeyzâ 2006); *Fazlü'l-Muvaţta'a ve'inâyetü'l-ümme'ti'l-İslâmiyye bih* (Kahire 1398; Beyrut 2008); *İmâmü dâri'l-hicre Mâlik b. Enes* (Kahire 1401/1981; Beyrut 1425/2004); *Envârü'l-mesâlik fî rivâyâti Muvaţta'a'i'l-İmâm Mâlik* (Katar 1400/1980; Beyrut 2010); *el-Kavâ'idü'l-esâsiyye fî 'ilmi muştalâhi'l-hadîş* (Cidde 1402/1982, 6. bs.).

Fıkıh ve Fıkıh Usulü: *Şer'atü'llâhi'l-hâlîde: dirâse fî târihi teşri'i'l-ahkâm ve mezâhibi'l-fukahâ'i'l-a'lâm* (Kahire 1402/1982; Cidde 1407/1986; Medine 1992; Dârülbeyzâ 2009); *Mefhûmü't-ta'avvur ve't-tecdîd fî's-şer'ati'l-İslâmiyye* (Cidde 1404/1984); *Şerhu Manzûmeti'l-Varakât fî uşûli'l-fıkıh* (Cidde 1411/1990; Beyrut 1432/2011); *el-Kavâ'idü'l-esâsiyye fî 'ilmi uşûli'l-fıkıh* (Sayda-Beyrut 2007); *Menhecü's-selef fî fehmi'n-nuşûş beyne'n-nazariyye ve't-ta'biğ* (Sayda-Beyrut 1429/2008); *Tahkîku'l-âmâl fîmâ yenfa'u'l-meyyite mine'l-a'mâl* (Beyrut 2008; Dârülbeyzâ 2008).

Diğer Eserleri: *Havle haşâ'îşi'l-Şur'ân* (Beyrut 1398/1978; Cidde 1401/1981); *Zübdetü'l-İtkân fî 'ulûmi'l-Şur'ân* (Kahire 1401/1981; Cidde 1403/1983, 1406/1986; Dîmaşk 1427/2006; Urduca trc. Ebü'l-İrfân Muhammed Enver Megâlvî, Lahor 2005); *el-Kavâ'idü'l-esâsiyye fî 'ulûmi'l-Şur'ân* (1998); *ed-Da'vetü'l-İslâhiyye* (Dîmaşk 1401/1981); *Zikreyât ve münâsebât* (Dîmaşk 1981); *el-Müsteşrikkün beyne'l-inşâf ve'l-aşabiyye* (Cidde 1402/1982); *Fî Riğâbi'l-Beyti'l-harâm* (Cidde 1405/1985, 1412/1992); *e'l-Muhtâr*

min kelâmi'l-aşyâr (Kahire 1398/1978); *Şevâriku'l-envâr min ed'iyeti's-sâdeti'l-aşyâr* (Hartum 1407/1987; Dârülbeyzâ 2004; Beyrut 2008, 2012, *Fevâ'idü kur'âti sûreti Yâsin* ile birlikte; İng. trc. Muhammad Fuad Kamaludin Al-Maliki, *Khulasah syawariqi al-Anwar min Ad'iyah al-Saadah al-Akhyar: Pancaran nur doa dan zikir ah li akhyar*, Kuala Lumpur 2009); *er-Risâletü'l-İslâmiyye: Kemâlühâ ve ħulûdühâ ve 'âlemiyyetühâ* (Cidde 1411/1991; Halep 2006); *Dürü'u'l-vikâye bi-aşzâbi'l-ĥimâye* (Kahire 1414/1994; İng. tercümesiyle birlikte, nşr. Fâtıma bint Tihâmî, Beyrut 2012); *Mevkıfû'l-İslâm mine'd-dirâsâti'l-istişrâkiyye; et-Tahzîr mine'l-mücâzeze bi't-tekkîr* (Kahire 1425/2004) (eserleri için ayrıca bk. Bilâdî, II, 669-672; Mar'aşlı, *'İkdu'l-cevher*, II, 2040-2042).

Neşir: İbrâhim b. Ahmed er-Rakkî, *Ehâsinü'l-meĥâsin* (Mekke 1390/1970; Kahire 1409/1988); Ca'fer b. Hasan el-Berzençî, *Câliyetü'l-keğr bi-zikri esmâ'i ehli Bedr ve şühedâ'i Uĥud es-sâdeti'l-ğurer* (Surabaya / Endonezya 1401); Muhammed Habîbullah el-Cekenî eş-Şinkitî, *Risâletü'l-Cevâbi'l-muknî'i'l-muĥarrer fi'r-red 'alâ men tağâ ve tecebbur bida'vâ ennehü 'İsâ ev Mehdi el-Muntazar* (Cidde 1401/1981); Alevî b. Abbas el-Hasenî, *Fetĥu'l-ğaribi'l-mücib 'alâ Tehzîbi't-Terğib ve't-terĥib* (Cidde 1403/1983); Mâlik b. Enes, *Muvaţta'ü'l-İmâm Mâlik b. Enes rivâyetü İbni'l-Ķâsim ve telĥişü'l-Ķâbisî* (Cidde 1405/1985, 1408/1988; Beyrut 2010); Gâfî b. Muhtâr Fâil el-Ensârî eş-Şinkitî, *Cevheretü't-tâc 'alâ Tebşireti'l-muĥtâc ilâ bu'ûsi şâĥibi'l-mi'râc* (bs. yeri yok, 1990); Alevî b. Abbas el-Mâlikî, *Mecmû'ü fetâvâ ve resâ'i-li'l-İmâm es-Seyyid 'Alevî el-Mâlikî* (Medine 1413/1992); Zeynüddin el-İrâkî, *Elfiyyetü's-sireti'n-nebeviyye* (Cidde 1426/2005, 1435/2014); İbrâhim Şuayb el-Mâlikî el-Mekkî, *Mu'cemü'l-menâsik 'alâ mezhebi'l-İmâm Mâlik* (Dârülbeyzâ 2008); Süleyman b. Yahyâ el-Ehdel, *el-Menhelü'r-revî 'alâ Manzûmeti'l-Mecd el-luğavî* (bs. yeri ve tarihi yok). Mâlikî'nin Ali el-Kârf ve İbnü'd-Deyba' eş-Şeybânî'nin mevlidlerini de yayımladığı kaydedilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Alevî el-Mâlikî, *ez-Zehâ'irü'l-Muĥammediyye*, Kahire 1993; a.m.f., *Mefâhim yecib en tüşâĥĥah*, Kahire 1993; a.m.f., *el-'lâm bi-fetâvâ e'ummeti'l-İslâm fî mevlidi hayri'l-enâm*, Beyrut 1426/2005; M. Ali el-Mağribî, *A'lâmü'l-Ĥicâz fî'l-ğarnî'r-râbi' 'aşer li'l-hicre*, Cidde 1404/1984, II, 276, 281; M. Hayr Ramazan Yûsuf, *Delilü'l-mü'ellefâti'l-İslâmiyye fî'l-mem-*

leketi'l-Arabiyyeti's-Su'ûdiyye: 1400-1409, Riyad 1413/1993, s. 59, 188, 223, 243, 287, 299, 308, 309, 315, 378, 416, 480; Âtik b. Gays el-Bilâdî, *Neşrü'r-rejâĥin fi târihi'l-beledi'l-emin*, Mekke 1415/1994, II, 669-672; Muhyiddin Atıyye v.dğr., *Delilü mü'ellefâti'l-hadîsi's-şerîfi'l-maĥbû'a*, Beyrut 1416/1995, I, 70; II, 532, 535, 539; Abdullah b. Abdurrahman b. Abdürrahîm el-Muallimî, *A'lâmü'l-Mekkiyyîn mine'l-ğarnî'l-tâsi' ile'l-ğarnî'r-râbi' 'aşer el-hicri*, London 1421/2000, II, 831, 832, 833; Yûsuf el-Mar'aşlı, *Mu'cemü'l-me'âcim ve'l-meşĥehât ve'l-feĥâris ve'l-berâmic ve'l-esbât*, Riyad 1423/2002, III, 207-214; a.m.f., *'İkdu'l-cevher fi 'ulemâ'i'r-rub'i'l-evvel mine'l-ğarnî'l-ĥâmis 'aşer*, Beyrut 1427/2006, II, 2037-2042; Ömer Abdullah Kâmil, *ez-Zehâ'irü'l-Muĥammediyye li'l-Mâlikî beyne'l-mü'eyyidin ve'l-muĥâlîfin*, Kahire 2006; S. Lacroix, *Zemenü's-şahve: el-Ĥarekâtü'l-İslâmiyyetü'l-mu'âşira fi's-Su'ûdiyye* (trc. Abdülhak ez-Zemmûrî v.dğr.), Beyrut 2012, s. 297-298; Ebû Muâz es-Selefi, "el-Cevâbü'l-kâfi li-men se'ele 'an Muĥammed b. 'Alevî el-Mâlikî", <http://saaid.net/feraq/sufyah/sh/1.htm> (26.08.2014); Abdülazîz b. Muhammed b. Sıddîk el-Gumârî, "ed-Difâ' 'ani'l-muĥaddis es-Seyyid Muĥammed b. 'Alevî el-Mâlikî", <http://www.monazh.com/portal/showthread.php?t=1734> (26.08.2014).

 AHMET ÖZEL

MÂLİKÎ, Muhammed Ali

(محمد علي المالكي)

Muhammed Alî b. Hüseyin b. İbrâhîm el-Mağribî el-Mâlikî el-Mekkî (1870-1948)

Mekke Mâlikî müftüsü,
Arap dili ve edebiyatı âlimi.

Ramazan 1287'de (Aralık 1870) Mekke'de doğdu. İlimle tanınmış Mağrib asıllı bir aileye mensuptur. Dedesi İbrâhîm Kahire'ye göç etmiş, babası Hüseyin orada doğmuştur. Ezher'de tahsil gören ve 1240'lı (1825) yıllarda Mekke'ye yerleşen babası Mescid-i Harâm'da imam-hatiplik, müderrislik yapmış, Mâlikî müftülüğünü üstlenmiştir. Muhammed Ali beş yaşında iken babası vefat edince Mâlikî müftüsü ağabeyi Muhammed b. Hüseyin'in himayesinde yetişti. İlk eğitiminin ardından ağabeyinin de bir süre sonra vefat etmesi üzerine (1310/1892-93) öğrenimiyle yine Mâlikî müftüsü olan diğer ağabeyi Muhammed Âbid ilgilenmeye başladı. Ondan Arap dili ve dinî ilimler, Mâlikî fıkıhı, usul, Seyyid Ebû Bekir b. Muhammed Şettâ el-Bekrî'den Şâfiî fıkıhı, Muhammed Abdülhak İlahâbâdî'den tefsir, Muhammed Ebû'l-Hudayr b. İbrâhîm ed-Dimyâtî'den hadis, Abdülkuddûs en-Nablusî'den hadis ve Hanbelî fıkıhı okudu. Bu hocaları dışında Ali b. Zâhir el-Vetrî, Abdücelîl Berrâde, Ebû Şuayb ed-Dükkâfî, Muhammed Abdülbâki el-Leknevî, Mu-